

ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Facsenate Maejo University

www.facsenate.mju.ac.th

ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๖/๒๕๕๒ พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๕๒

ISSN 1517-2507

กองบรรณาธิการ :

ดร.อุทุมมรัตน์ ธรรมปัญญา,
อาจารย์จักรพงษ์ ไชยวงศ์,
อาจารย์วัชรวรรณ ศศิพันธ์,
อาจารย์อัญญา ไพศาลาน,
อาจารย์ศรัณย์ จันทร์ทะเล,
อาจารย์อานนท์ สีดาเพ็ง,
อาจารย์สุจิตรา แก้วสีนวล,
อาจารย์ปริสุทธีย์ จิตต์รักดี,
อาจารย์บุญฤพพงษ์ สาบพิณ
และอาจารย์อนุรักษ์ คุณะละ

กองจัดทำ :

นางประนอม จันทรัมย์,
นางกฤษณา วัฒน,
นางสาวศิริวรรณ ทองงาม

ที่ปรึกษา :

ผศ.ดร. ประสิทธิ์ โนศรี
จศ.ดร. สมปอง สอนศิริ
ผศ.ดร. สุจิตรา จดมนโน
ผศ. พุฒิบ พาเจริญ

ISSN 1517-2507

ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Facsenate Maejo University

www.facsenate.mju.ac.th

ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๖/๒๕๕๒ พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๕๒

เจ้าของ : **ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ E-mail : facsenate@mju.ac.th**
สำนักงาน : ชั้น ๒ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๙๐

Editor's Note

บรรณาธิการแฉ

สารสภาคณาจารย์ในทุกๆ เล่มที่ผ่านมา เราได้ให้ความสำคัญกับจรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์กันเป็นเรื่องหลัก โดยได้นำหลักคิดและพระศนะของคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิมาถ่ายทอดผ่านบทความ และเรื่องเล่ามากมาย ช่วยเตือนสติผู้ที่ได้ชื่อว่า เป็นอาจารย์ให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของตนเองในการอบรมสั่งสอน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตนให้มีจริยธรรมและคุณธรรม สมควรแก่การเคารพเชื่อฟังของบรรดาศิษย์

เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ได้เวียนมาบรรจบอีกวาระหนึ่ง ทำให้เราได้รำลึกถึงอีกบทบาทของการเป็นอาจารย์ที่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานการสอนไว้ให้แก่พลนิกรชาวไทยได้อย่างลึกซึ้งในทุกแง่มุม ทุกครั้งที่ทรงงาน ในฐานะของการเป็นอาจารย์ที่สอนศิษย์ด้วยการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่างถึงความทุ่มเททำงานอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชาวบ้านอย่างมีความสุข โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากแต่อย่างใด ภาพอันน่าประทับใจนี้ถูกฉายออกมาเป็นบทความเรื่อง "ในหลวงในดวงใจ กษัตริย์เกษตรของแผ่นดิน" โดย อ.ระพี สาคริก

ไปฟังพระราชกระแสเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินพื้นที่บ้านโป่งใน "มหาวิทยาลัยแม่โจ้กับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ" และที่มาของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ บทความพิเศษเรื่อง "ภาวะผู้นำกับจรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์" โดย อ.ไพศาล กาญจนวงศ์ คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มาร่วมแบ่งปันแนวทางเพื่อการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงาน ให้มีศักยภาพมากขึ้น ในภาวะการเป็นผู้นำ และ จิตตปัญญาศึกษา : การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ ปาฐกถา โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี นำมาถ่ายทอดโดย อ.มนฤทัย ไชยวิเศษ คณะศิลปศาสตร์

บรรณาธิการ

ในหลวงในดวงใจ กษัตริย์เกษตรของแผ่นดิน

โดย ระพี สาคริก

5 ธันวาคม 2552

6 เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคม ได้เวียนมาบรรจบครบรอบอีกวาระหนึ่ง ในฐานะที่ฉันเป็นพลนิกรชาวไทยคนหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นเพื่อนที่ให้ความเคารพรักเธอทุกคนบนแผ่นดินผืนนี้ จึงขออนุญาตเชิญชวนให้น้อมเกล้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลด้วยร้อยกรองบทหนึ่ง ซึ่งเขียนออกมาจากใจเท่าที่ได้มีโอกาสเฝ้าพระยุคลบาทมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ดังเนื้อความต่อไปนี้

จากพระราชหฤทัยอันเจิดจ้าคำว่าให้
ปลุกคุณค่าอารยะแห่งมนุษย
หัวใจคนหยิ่งได้ควรได้ถวิล
ด้วยดวงใจถวิลพระทัยเราได้คิด

ด้วยสัททออุคมที่คนพระหัตถ์ดีคู่แต่ละวันทรง ดำรงอยู่อย่างผู้ให้
วางครองครองธรรมใช่เพื่อใคร
เป็นพลังในวันหน้าก็กล้าแกร่ง
เป็นรากแก้วทรงหัดทั้งความ

สู่สรวงสวรรค์เกษตรไทยได้พิสุทธิ
พร้อมขั้วจุดความดีให้ชีวิต
จึงสามารถสอนชีวิตรักผิด
จากนิมิตที่ไม่ทั้งความจริงใจ

คงหวังให้ประชาไทยได้เดินตาม
เป็นสร้อยแสงสัททอสงสยาม
ครั้นนิยามคำว่าไทยด้วยใจจริง

เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2552 ที่ผ่านมามีชาวไทยทั่วทั้งปวงได้เข้าสู่สภาวะอันถึงที่บ้านเกี่ยวกับสันเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ถามว่าองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานการสอนอะไรไว้แก่คนไทยบ้าง? ฉันได้ตอบไปว่า ถ้าเราเข้าใจคำว่า (พุทธธรรม) ได้อย่างลึกซึ้ง ประเด็นต่อไปนี้ก็จะสามารถเข้าใจได้เอง ปกติหากได้ยินคำถามดังกล่าวฉันมักพูดกับทุกคนว่า

"สอนก็ได้ไม่สอนก็ได้" ถ้าใครเข้าใจว่าการสอนด้วยการรับสั่งนั้น ยังน้อยกว่าการสอนจากการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ได้ทรงงานโดยเสด็จลงไปอยู่ที่พื้นดินร่วมทุกข์ร่วมสุขกับชาวบ้าน สิ่งนี้แหละคือการสอนที่ลงถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมไทย พระองค์ท่านคงไม่ได้เอ่ยพระโอษฐ์สอนอะไรมากนัก แต่ทรงปฏิบัติอย่างมีความสุข เพราะฉะนั้นการที่เราพูดกันมาตลอดว่าจะเดินตามรอยพระยุคลบาทหากใครปฏิบัติได้ย่อมถือว่าเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตตัวเอง ยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยให้สังคมที่กำลังย่ำอยู่ในขณะนี้ดีขึ้นได้ด้วย

จากช่วงที่ผ่านมา การที่พระเจ้าอยู่หัวทรงประจักษ์ทำให้คนไทยทั้งชาติรู้สึกเป็นห่วง นอกจากนั้น ยังกล่าวด้วยว่าจะถวายความจงรักภักดีอย่างหาที่สุดมิได้ เรื่องนี้ฉันเคยพูดไว้ในที่ต่างๆ แล้วว่า "พระโสมนัสท่านเอกที่สามารถรักษาพระองค์ท่านให้หายจากการประชวรนั้น ถ้าทุกคนทำตัวให้ดี เพื่อเป็นเกียรติและเป็นศรีแก่ตัวเอง อีกทั้งยังช่วยให้บ้านเมืองซึ่งกำลังเกิดปัญหาอย่างหนัก ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น นี่แหละคือพระโสมนัสท่านเอก ซึ่งฉันเชื่อว่ามีผลรักษาโรคภัยไข้เจ็บของพระองค์ท่านในระดับพื้นฐาน"

อนึ่ง ทุกครั้งของการทำงานซึ่งฉันพบว่า มีบุคคลใดก็ตามที่เกิดความคิดในลักษณะย้อนกลับมาทำร้ายตัวเองรวมทั้งส่งผลถึงสังคมรวมด้วยนั้น พฤติกรรมดังกล่าวได้ช่วยให้ฉันหวนกลับมาพิจารณา ซึ่งช่วยให้ตัวเองหันมาสนใจในกระบวนการจัด "การศึกษาทางเลือก" แม้ว่าสังคมซึ่งตนมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจความหมายของการจัดการศึกษาทางเลือกมากนักแต่ฉันก็ได้พูดฝากไว้แล้วว่า "ไม่มีความมากความน้อยอยู่ในโลกแห่งความจริง" เพราะเหตุใดหรือ? ก็เพราะเหตุว่าวันนี้มีมาก วันหน้ามันก็อาจมีน้อยได้ หรือแม้มีน้อยมันก็อาจมีมากได้ ดังนั้นเราจึงควรอยู่อย่างไม่ประมาท หากปฏิบัติอย่างดีที่สุด โดยถือเอาความจริงซึ่งอยู่ในใจตนเองเป็นที่ตั้ง

ส่วนความหมายของคำว่า "โลก" นั้น หาใช่หมายถึงโลกภายนอกไม่ หากหมายถึง "โลกที่อยู่ในรากฐานจิตใจตนเองของทุกคน" ซึ่ง ณ จุดนี้มีความจริงซึ่งธรรมดา ได้มอบหมายให้ตั้งแต่เกิดมาแล้ว จึงขอให้ผู้ออกใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาให้สามารถรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ

จากสภาพดังกล่าวเท่าที่ได้นำมาลิสต์ไว้ ณ โอกาสนี้ทั้งหมด จากการที่ฉันให้ความสนใจตีความเพื่อค้นหาความรู้ จึงกล่าวได้ว่า จากการปฏิบัติขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ ซึ่งคนไทยทุกคนควรจะสนใจเรียนรู้ได้เอง ฉันขออนุญาตกล่าวว่า จากการปฏิบัติขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่าที่ได้ผ่านพ้นมาแล้วทั้งหมดนั้น คือการสอนให้ทุกคนมีความรู้บนพื้นฐานคุณธรรมและจริยธรรม หรืออีกนัยหนึ่งอาจสรุปได้ว่า "การเรียนรู้ธรรมะนั้น ทำอะไรก็ได้ที่แต่ละคนให้ความรัก ความจริงใจ แก่เพื่อนมนุษย์บนพื้นฐานสัจธรรมที่อยู่ในจิตใจตนเอง ย่อมถือว่าการศึกษารวมอย่างถึงรากฐาน"

ณ โอกาสนี้ฉันขออนุญาตนำความสำคัญของการเกษตรมาชี้แจงแสดงเหตุผลและผลเพื่อให้เธอทั้งหลาย ซึ่งเป็นที่รักของฉันสามารถรู้และเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง

อนึ่ง การที่ฉันหยิบยกเอาความสำคัญของการเกษตรมากล่าวไว้ ณ โอกาสนี้ หาใช่เพราะฉันเป็นคนเกษตรไม่ หากเชื่อว่าบุคคลใดก็ตามที่เกิดบนแผ่นดินผืนนี้แล้วไม่ลืมตัวก็คงเห็นความสำคัญของการเกษตรได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

ทั้งนี้เพราะเหตุว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรนั้นควรจะใช้ชีวิตติดพันดินอย่าง เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว "เมื่อใช้ชีวิตติดพันดินก็ย่อมมีความอดทนเป็นพื้นฐานสำคัญ"

ดังนั้นบุคคลใดก็ตามที่เข้าถึงปรัชญาบทนี้อย่างแท้จริง จึงควรทำงานเพื่อสังคมร่วมกับคนระดับล่างอย่างมีความสุข องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ได้อุทิศตนให้น้อมเกล้าฯ ถวายพระฉายานามว่า "กษัตริย์เกษตร" ดังนั้น คำว่ากษัตริย์เกษตรจึงมีความหมายอย่างลึกซึ้งและมีความเหมาะสมกับการอันเชิญมาใช้เป็นพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติอย่างสำคัญยิ่ง

หลักธรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า "เมื่อมีสิ่งนั้นก็ย่อมมีสิ่งนี้"

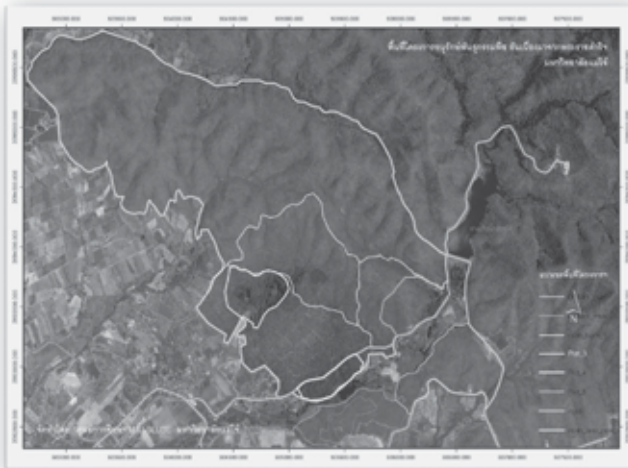
ทั้งนี้เนื่องจากตัวเองคิดที่จะหยิบยกเอาประเด็นดังกล่าวมาเป็นสิ่งสำคัญเพื่อใช้ภายในระบบการจัดการศึกษาทางเลือก

ดังนั้น "เป็นเพราะพระองค์ท่านทรงนำปฏิบัติมาแล้วด้วยระยะเวลาอันยาวนาน ดังนั้นการที่ตัวฉันเองได้นำปฏิบัติมาแล้วเช่นกัน จึงสามารถรับสนองพระมหากรุณาธิคุณจากคำสอนที่อยู่ในวิถีการนำปฏิบัติของพระองค์ท่านได้อย่างลึกซึ้ง"

ช่วงหลังๆ ฉันจึงมักนำมากล่าวเน้นถึงความสำคัญจากการนำปฏิบัติอันเป็นธรรมชาติของพระองค์ท่านว่า "ทรงเป็นครูของแผ่นดิน" ดังนั้นความหมายของคำว่าครูจึงหาได้หมายถึงผู้ที่ยืนสอนนักเรียนอยู่ในชั้นเรียนเท่านั้นไม่ หากใครคิดได้แค่นั้นก็ควรหวนกลับมาทบทวนตนเองเสียใหม่ว่า "เรายังต้องนำมาปฏิบัติเพื่อเพื่อนมนุษย์ด้วยความซื่อสัตย์ต่อตนเองต่อไปอีก"

"ความหมายของคำว่าครูนั้นอยู่ที่ไหน และทำอะไรก็เป็นครูได้ หากเราแต่ละคนนำปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามและได้รับการยอมรับจากสังคมของคนทั่วไป โดยเฉพาะคนในชุมชนที่อยู่ระดับพื้นดินอย่างเป็นธรรมชาติ"

อนึ่ง สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดภายในบทความเรื่องนี้ หากใครปฏิบัติได้ย่อมบังเกิดความสุข อันถือได้ว่าเป็นการน้อมเกล้าฯ ถวายพระพรชัยมงคลแก่พระองค์ท่านอย่างแท้จริง

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ กับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

".....ทุกวันนี้ประเทศไทยยังมีทรัพยากรพร้อมมูล ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ซึ่งเราสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ และเสถียรภาพอันถาวรของป่าเมืองไทยได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญเราต้องรู้จักใช้ทรัพยากรนั้นอย่างฉลาด คือไม่นำมาทุ่มเท ใช้ให้สิ้นเปลืองไร้ประโยชน์ ไม่คู้มค่า หากแต่ระมัดระวัง ใช้ด้วยความประหยัดรอบคอบด้วยความคิดพิจารณาตามหลักวิชาการ เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม โดยมุ่งถึงประโยชน์ที่แท้จริงที่จะเกิดแก่ประเทศชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว"

**พระราชกระแสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
เสด็จพระราชดำเนินพื้นที่ป่าบ้านโป่ง เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2521**

".....แหล่งน้ำนี้ดูไม่ค่อยสมบูรณ์ เนื่องจากป่าไม่สมบูรณ์ น่าจะใช้วิธีเอาเครื่องเทอร์ไบน์สูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำขึ้นไปที่ต้นไม้นั้นไหลเข้าน้ำคั้นขวามือนี้อธิปไตยชลประทานอยู่ตรงนี้ช่วยเขาหน่อยนะ คงจะต้องใช้เวลาพอสมควรเพื่อที่ป่าตรงนี้จะปรับสภาพตัวเองไปเป็นสภาพป่าอีกแบบหนึ่ง เมื่อถึงเวลานั้นแล้ว จะมีน้ำจากผิวดินและใต้ดินส่วนหนึ่งเกิดขึ้นแล้วไหลย้อนกลับลงสู่แหล่งน้ำนี้ น้ำที่ไหลย้อนลงมานี้จะนำพาเอาแร่ธาตุอาหารจากดินและที่ต้นไม้อัศจรรย์จากภูเขาลงมาด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดแหล่งผลิตตามธรรมชาติมากขึ้นได้ในการทำงานทุกอย่างนั้นจะมุ่งเน้นสนใจเฉพาะทางเดียวไม่ได้ ทุกอย่างต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไปหมดไม่ว่า ประมง ชลประทาน หรือป่าไม้"

**พระราชกระแสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
เสด็จพระราชดำเนินในพื้นที่บริเวณอ่างเก็บน้ำบ้านโป่ง เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2538**

**โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
มหาวิทยาลัยแม่โจ้**

เพื่อสนองต่อกระแสพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จึงได้ประสานงานกับสำนักงานชลประทานที่ 1 เชียงใหม่ สํารวจสภาพพื้นที่ทั่วไปของห้วยแม่โจ้ พบว่าเป็นแหล่งน้ำที่ราษฎรใน 3 ตำบลของอำเภอสันทราย คือหนองหาร ป่าไผ่ และเมืองเลน ใช้น้ำเพื่อการบริโภคและเพาะปลูก ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 8,200 ไร่ อย่างไรก็ตามการพัฒนาป่าไม้และสิ่งแวดล้อมต้องใช้ทรัพยากรสูง โดยเฉพาะการสร้างอ่างหรือฝายเก็บน้ำ ในขณะที่สถาบันฯ มีงบประมาณจำกัด

เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2527 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินไปพื้นที่ห้วยแม่โจ้ อีก และได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้กรมชลประทาน พิจารณาสรางอ่างเก็บน้ำขึ้นในบริเวณต้นน้ำ เพื่อเป็นแหล่งอุปโภคบริโภคและทำการเกษตรของราษฎร ต่อมาในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2530 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จมาทอดพระเนตรโครงการพระราชดำริบ้านโป่งในพื้นที่ห้วยแม่โจ้ และได้มีพระราชกระแสรับสั่งให้สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ช่วยดูแลรักษาป่าบ้านโป่งและให้ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำที่ดีที่สุด

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้ดำเนินงานเพื่อสนองพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 โดยจัดพื้นที่บางส่วนของโครงการอนุรักษ์ ศึกษาและพัฒนาป่าบ้านโป่ง จำนวน 3 แปลง มีพื้นที่ทั้งสิ้น 290 ไร่ เพื่อเข้าร่วมในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ สวนจิตรลดา โดยมีการจัดทำแผนแม่บททุก 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมหลักของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ และขณะนี้อยู่ในรอบการดำเนินงานที่สี่ (ตุลาคม 2549 - กันยายน 2554) โดยมีคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการจากหลายหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมาทำงานร่วมกัน โดยมีการกำหนดงานวิจัยย่อยในแต่ละกิจกรรม และช่วยกันดำเนินงานให้ครอบคลุม 7 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมปลูกป่าพันธุกรรมพืช 2) กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมพันธุกรรมพืช 3) กิจกรรมปลูกรักษาพันธุกรรมพืช 4) กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุกรรมพืช 5) กิจกรรมศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช 6) กิจกรรมการพัฒนาพันธุ์พืช และ 7) กิจกรรมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช

ภาวะผู้นำกับจรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์

โดย ไพศาล กาญจนวงศ์
คณะพัฒนาการท่องเที่ยว

การศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เน้นคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนไว้ 3 ประการคือ เก่ง ดี มีสุข ต่อมาได้มีนักวิชาการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางว่าควรจะเปลี่ยนลำดับความสำคัญจาก เก่ง ดี มีสุข เป็น ดี เก่ง มีสุข หรือการเปลี่ยนจากการ พัฒนาคนให้มี "ความรู้คู่คุณธรรม" เป็น "คุณธรรมนำความรู้" ด้วยเหตุผลที่ว่า การที่จะสามารถพัฒนาคนให้เป็นคนดี พัฒนาให้เก่งและเป็นคนมีความสุขได้ เป็นเรื่องที่ไม่ยาก แต่ถ้าเน้นให้เป็นคนเก่ง ดี และมีสุข นั้นยังเป็นสิ่งที่น่ากังวล เพราะเป็นเพียงคนเก่งแต่ไม่เป็นคนดี ก็จะเป็นบุคคลที่เขาเปรียบสังคม (วิจิตร ศรีสอาน : 2550) ซึ่งนั่นก็หมายถึงผู้เรียนต้องเป็นคนดีก่อน ส่วนเก่ง และมีความสุขนั้นจะเป็นเรื่องอันดับรองลงไป แสวง มลศิลป์ (2522) ได้ให้ความหมายของคนดีว่า หมายถึง คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านจิตใจและพฤติกรรม ที่แสดงออก เช่น มีวินัย เอื้อเฟื้อ มีเหตุผล รับผิดชอบต่อหน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตสำนึกในประชาธิปไตย รักชาติสังคม และสามารอยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างสันติสุข

นอกจากนั้นนโยบายการศึกษาล่าสุดของรัฐบาลชุดปัจจุบัน (พ.ศ.2552) ยังได้ให้ความสำคัญในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ดังจะเห็นได้จากนโยบายการพัฒนาคุณภาพ นโยบาย 3D ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-Free) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) จึงเท่ากับเป็นการตอกย้ำภาระหน้าที่ที่สำคัญของสถานการศึกษาว่า ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพของนักเรียน/นักศึกษาในด้านคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้น

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เช่นกันและได้จัดทำคู่มือจรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์และแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางสำหรับคณาจารย์ได้ปฏิบัติสรุปเป็น 4 ด้าน (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2552 : 3-8) ได้แก่

- 1) ด้านการเรียนการสอนและการปฏิบัติตนต่อนักศึกษา มีแนวทางปฏิบัติ 9 ข้อ และสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ 6 ข้อ
- 2) ด้านความเป็นนักวิชาการ มีแนวทางปฏิบัติ 6 ข้อ และสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ 1 ข้อ
- 3) ด้านความรับผิดชอบต่อองค์กรและการปฏิบัติต่อเพื่อร่วมงานและผู้บังคับบัญชา มีแนวทางปฏิบัติ 7 ข้อ และสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ 8 ข้อ
- 4) ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม มีแนวทางปฏิบัติ 4 ข้อ และสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ 1 ข้อ

ผู้เขียนจึงขอนำเสนอแนวคิดภาวะผู้นำมาประยุกต์ใช้กับจรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์ โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานคือ คณาจารย์มีภาวะผู้นำสูงจะทำให้ให้นักศึกษา/บัณฑิต มีคุณธรรม จริยธรรมสูงตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะคณาจารย์เปรียบได้กับตัวผู้นำที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษาซึ่งเปรียบได้กับผู้ตามจนทำให้ผู้ตามเกิดความศรัทธาและการปฏิบัติตามผู้นำในที่สุดสามารถอธิบายด้วยกรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง/ปฏิรูป (Transformational Leadership) โดย Burns, J. M. และ Bass, B. M. Yukl (2006 : 4-6) ได้สรุป "ภาวะผู้นำ (Leadership)" ว่า ภาวะผู้นำสามารถอธิบายได้หลายความหมายได้แก่ ในแง่ของคุณลักษณะ ในแง่ของพฤติกรรม ในแง่ของอิทธิพล ในแง่ของรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ ในแง่ของบทบาทของความสัมพันธ์และในแง่ของตำแหน่งในหน้าที่ของการทำงาน แต่สิ่งที่สำคัญของภาวะผู้นำคือการที่คนๆ หนึ่งเข้ามามีอิทธิพลเหนือคนอื่น ในการช่วยเหลือแนะนำ จัดการ อำนาจความสละสลวย ในกิจกรรมต่างๆ และประสานสัมพันธ์ในกลุ่มหรือองค์กร โดยที่ภาวะผู้นำเป็นปรากฏการณ์ที่ต้องเกิดขึ้น และมีความจำเป็นสำหรับการทำให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพในที่สุด

ผู้นำและภาวะผู้นำสามารถอธิบายได้โดยแนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

- 1) กลุ่มทฤษฎีคุณลักษณะ (Traits Theories) ลักษณะเด่นคือคุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำ
 - 2) กลุ่มทฤษฎีพฤติกรรม (Behavioral Theories) ลักษณะเด่นคือพฤติกรรมระหว่างผู้นำและผู้ตาม
 - 3) กลุ่มทฤษฎีสถานการณ์ (Contingency Theories) ลักษณะเด่นคือความเหมาะสมระหว่างพฤติกรรมของผู้นำกับสถานการณ์ และ
 - 4) กลุ่มทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ลักษณะเด่นคือคุณภาพของผู้นำที่ยิ่งใหญ่ในด้านสร้างวิสัยทัศน์ สร้างแรงบันดาลใจและสร้างพลังให้แก่ผู้ตาม
- อย่างไรก็ตาม Yukl (2006 : 254,264) มองว่าทฤษฎีคุณลักษณะและทฤษฎีพฤติกรรมแท้จริง คือภาวะผู้นำแบบบารมี (Charismatic Leadership) ผู้นำแบบนี้สามารถทำให้ผู้อื่นทำตาม เนื่องจากบารมีของผู้นำเอง แต่มีข้อจำกัดคือสามารถใช้ได้ในองค์กรที่ขนาดเล็ก ไม่นิยมนัก และไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากในองค์กรได้ ซึ่งจากงานวิจัยของ Yukl พบว่าหัวหน้าที่ใช้พฤติกรรมแบบการเปลี่ยนแปลง (Transformational behaviors) จะประสบความสำเร็จมากกว่าแต่ผู้นำจะต้องขยายภาพบารมีของผู้นำให้กับผู้ตามให้เห็น
- Burns (1978:20) ได้อธิบาย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ว่าเป็นกระบวนการที่ทั้งผู้นำและผู้ตามต่างช่วยกันยกระดับจริยธรรมและแรงจูงใจสูงขึ้น โดยผู้นำจะค้นหาเพื่อยกระดับความสำนึก (Consciousness) ของผู้ตามเกี่ยวกับจริยธรรมและเพื่อสร้างพลังของผู้ตามสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคนและองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ

ต่อมา Bass (1985) ได้เสนอทฤษฎีภาวะผู้นำต่อจาก Burns ให้มีรายละเอียดมากขึ้น เพื่ออธิบายกระบวนการเปลี่ยนสภาพในองค์กร เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นมากกว่า คำว่า บารมี (Charisma) (เป็นกระบวนการซึ่งผู้นำส่งอิทธิพลต่อผู้ตาม โดยการปลูกเร้าอารมณ์ที่เข้มแข็งและความเป็นเอกลักษณ์ของผู้นำ) ความเป็นบารมีนั้นมีความจำเป็น แต่ยังไม่เพียงพอสำหรับภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ยังมีส่วนประกอบที่สำคัญอีกสามส่วน นอกจาก บารมีคือ การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Motivation) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) และการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) ทั้งสามองค์ประกอบรวมกับการสร้าง บารมีเป็นองค์ประกอบที่มีปฏิสัมพันธ์กัน กลายเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ตามแนวทางของ Bass พัฒนาเป็น กระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน และผู้ตามนำไปสู่การพัฒนาความสามารถของ ผู้ร่วมงาน และผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมีศักยภาพมากขึ้น โดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรม เฉพาะ 4 ประการ ได้แก่

1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence หรือ Charisma Leadership: II หรือ CL) หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่าง หรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงาน เช่น การเข้าสอนตรงเวลา ประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี มีความเชื่อมั่น มีความรับผิดชอบต่อการเรียนการสอนและต่อการทำงาน อุทิศตนและทุ่มเทในการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย มีความซื่อสัตย์ ทางวิชาการ เป็นต้น

2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation: IM) หมายถึง การที่ผู้นำจะประพฤติ ในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตาม โดยการสร้างแรงจูงใจภายใน การให้ความหมายและ ทำหายในเรื่องงาน เช่น วัดและประเมินผลนักศึกษาด้วยความเป็นธรรม ให้นักศึกษามีเสรีภาพ ในการแลกเปลี่ยนความคิด เป็นต้น

3) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation : IS) หมายถึง การที่ผู้นำมีการ กระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหา เพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิม เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ โดยผู้นำ มีการคิด และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เช่น การยอมรับความคิดเห็นการวิพากษ์วิจารณ์ จากเพื่อนร่วมงาน หรือนักศึกษา กล่าวแสดงออกทางความคิดตามความเป็นจริง จัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและกระตุ้นให้นักศึกษากล้าคิด กล้าแสดงออก เป็นต้น

4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration : IC) ผู้นำจะให้ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้นำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคล และ ทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ช (Coach) และเป็นที่ปรึกษา (Advisor) ของผู้ตามแต่ละคน เช่น ศึกษาและเอาใจใส่กับนักศึกษาทุกคนที่พบว่าเรียนไม่ดี ให้คำปรึกษา และแนะนำกับนักศึกษาในเชิงวิชาการ เคารพสิทธิของนักศึกษา เป็นต้น

ในแนวคิดของ Burns และ Bass สรุปได้ว่าเป็นกระบวนการซึ่งผู้นำ และผู้ตามมีอิทธิพล ซึ่งกันและกัน ทั้งผู้นำและผู้ตามเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งนี้เพราะเมื่อผู้นำได้ปฏิบัติตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้ง 4Is ดังได้กล่าวมาแล้ว นักศึกษาก็จะเห็นแบบที่ดีและปฏิบัติตาม ซึ่งผลที่เกิดขึ้นไม่ได้ เพียงพิจารณาว่าจะเกิดผลดีเฉพาะส่วนตนเองเท่านั้น แต่จะเป็นผลดีกับ องค์กร สังคมและประเทศชาติ

ถึงแม้ช่วงระยะเวลา 4 ปี ที่นักศึกษาได้เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยแม้ว่าจะเป็นเวลา เรียนรู้ที่สั้นที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจาก ผู้ตาม กลายเป็น ผู้นำ แต่หากคณาจารย์ได้ยึดถือ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นอย่างเต็มความสามารถ โดยคณาจารย์จะต้องขยายภาพบารมีของคณาจารย์ให้กับนักศึกษาให้เห็น จนเกิดศรัทธาและ เลียนแบบทำตามผู้นำจะทำให้บัณฑิตที่จบออกไปมีภาวะผู้นำสูง ออกไปรับใช้สังคม กลายเป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสังคม ทำให้สังคมมีคุณภาพ ประเทศไทยมีคุณภาพ สมตามเจตนารมณ์ ของแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เน้นการพัฒนาศักยภาพคนให้เป็นคน ดี เก่ง และมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2552. แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3(D) 3ดี. [online] retrieved from <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=10501&Key=news20> (22 ธันวาคม 2552).
- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. 2552. คู่มือจรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์และแนวทางปฏิบัติ. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วิจิตร ศรีสอาน. 2550. 208 สังคม : รวบรวม. ศึกษาธิการ เปิดการสัมมนาเครือข่ายครอบครัวคุณธรรม และปารุณภาพพิเศษที่ ร.ร.ทวิธาภิเศก. [Online] available from <http://www.thaigov.go.th/mobile/more.asp?pageid=451&directory=1782&contents=1744&pageno=35&no=208> (24 ธันวาคม 2552).
- แสวง มลศิลป์. 2522. คนดีคือ..... [ออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.kroobannok.com/24398> (24 ธันวาคม 2552).
- Bass, B.M. 1985. Leadership and performance beyond expectations. N.Y. : Free Press.
- Burns, J.M. 1978. Leadership. N.Y. Harper and Row.
- Yukl, G. 2006. Leadership in organizations. Sixth edition. New Jersey : Person Prentice Hall.
- Wikipedia. 2006. Transformational leadership. [Online] available from http://en.wikipedia.org/wiki/Transformational_leadership (25 December 2552).

จิตตปัญญาศึกษา

: การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์

ปาฐกถาโดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี
ถ่ายทอดโดย อาจารย์บนฤทัย ไชยวิเศษ คณะศิลปศาสตร์

ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมวิชาการเรื่องจิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม-1 พฤศจิกายน 2551 ณ ห้องแกรนด์ฮอลล์ 1 โรงแรมรามารการ์เดนส์ จัดโดย โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลซึ่งเป็นการจัดงานในปีแรกมีกิจกรรมที่น่าสนใจมากมาย แต่ที่ขอเล่าสู่เพื่อนคณาจารย์เป็นการเก็บความจากปาฐกถาพิเศษโดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเวศ วะสี ในหัวข้อเดียวกันกับการจัดงานดังกล่าว

องค์ปาฐกได้รับการยกย่องเป็นราชทูตอาวโธ ท่านเป็นผู้ก่อตั้งกลุ่มจิตวิวัฒน์และช่วยผลักดันหลักสูตรจิตตปัญญา มหาวิทยาลัยมหิดล ท่านทำหน้าที่คอยให้คำตอบแก่สังคมในหนทางที่ไปรด้วยเมตตา และความรัก หมอประเวศเริ่มด้วยการชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันโลกวิกฤต โลกป่วยและเราต้องช่วยกันเยียวยาโลก ซึ่งเรากำลังอยู่บนมายาคติที่ยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะในประเด็นของเรื่องเงิน การที่เรายังมีชีวิต มีผักกิน เป็นเรื่องของเศรษฐกิจ ทรัพยากรมีล้นสุด แต่เงินไม่ล้นสุด "เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง" ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญวิกฤตเศรษฐกิจ แต่เราจะไม่เป็นไรถ้าหากเรามีข้าวกิน แต่โลกเป็นมายา ตัวอย่างเหมือนเช่นตอนที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี ค.ศ.1929 มีคนฆ่าตัวตายกันมาก เพราะเงินทำหน้าที่เป็นโลหะ ดังนั้นการแก้วิกฤตที่เราเผชิญอยู่ เราต้องปฏิวัติจิตสำนึกของคน

องค์ปาฐกกล่าวถึงท่านดาไลลามะ ที่กล่าวว่าโลกป่วยเพราะโลกบกพร่องทางจิตวิญญาณ คนไทยคนหนึ่งพยายามบอกมานานว่าวิกฤตโวย! นั่นคือท่านพุทธทาส พยายามเตือนมาตั้งแต่ พ.ศ.2475 แล้ว ซึ่งตรงกับความเห็นของนักปราชญ์ตะวันตกในข้อที่ว่า ศาสนิกชนของแต่ละศาสนาควรให้ถึงศาสนาของตน เข้าถึงโลกุตรธรรม เข้าถึงตัวตน อย่าติดที่กระพี้ของศาสนา และในข้อต่อมาคือให้ร่วมมือกันระหว่างศาสนา เพื่อเป้าหมายคือการช่วยมนุษย์ถอนตัวจากระบอบทุนนิยม

โลกวิกฤตเพราะมนุษย์ขับเคลื่อนด้วย โลภะ โทสะ และโมหะ เงินเป็นเครื่องมือของโลภะและเป็นเครื่องมือแนะนำไปสู่ความรุนแรง เช่น บริษัทฮิลต์อินเดียเข้ามาซื้อสิทธิพลทางเศรษฐกิจ ต่อมาเป็นการยึดอินเดียเป็นอาณานิคม เช่นเดียวกับญี่ปุ่น ในสมัยเอโดะอยู่สงบมาสองร้อยกว่าปี ได้ถูกบังคับให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศและเปลี่ยนมาเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้ญี่ปุ่นมีสงครามกับรัสเซียบุกเกาหลี ยึดไต้หวัน เพราะอยากได้วัตถุดิบ อยากได้ตลาดระบายสินค้า นำไปสู่สงคราม

ในศตวรรษที่ผ่านมามนุษย์ตายเพราะสงครามจำนวนมาก ชีวิตต้องตายเพราะความรุนแรงเป็นจำนวนมาก แต่มีความรุนแรงอย่างเจียบซึ่งคร่าชีวิตมนุษย์มากกว่าโลก ใช้อุทสนมในการขับเคลื่อนการจะพ้นวิกฤตจะอยู่แบบนี้ไม่ได้ ซึ่งทฤษฎีทางเศรษฐกิจขับเคลื่อนไม่ได้เราต้องการการขับเคลื่อนใหม่ ซึ่งคำตอบไม่ใช่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากข้อถกเถียงที่ว่า "ทุนนิยมดีหรือไม่ดี" นำไปสู่เครื่องขับเคลื่อนใหม่ "จิตสำนึกใหม่" (new consciousness) เพื่อให้มนุษย์อยู่รอด เป็นวิถีคิดใหม่ ความคิดถูกครอบงำด้วยกิเลส ปราศจากการเจริญสติ วิถีคิดใหม่เกิดไม่ได้ ดังนั้นเราต้องการปัญญา

เครื่องขับเคลื่อนโลก : โลภะ โทสะ โมหะ

เครื่องขับเคลื่อนใหม่ : จิตสำนึกใหม่ วิถีคิดใหม่ ปัญญา

เราด้านกิเลสไม่ได้ ความรู้ถูกจับด้วยกิเลส ถ้ามีปัญญาจะสามารถจับความสัมพันธ์ที่ถูกต้องในปัญญามีจริยธรรม แต่ความรู้อาจไม่มีจริยธรรม ถ้าหากเราเอาความรู้เป็นตัวตั้ง Oriented Education เราจะไม่พ้นวิกฤต ซึ่งแนวคิดจากการศึกษาที่เอาความรู้เป็นตัวตั้งสู่การเอาปัญญาเป็นตัวตั้ง Knowledge - Oriented Education สู่ Wisdom - Oriented Education

เรื่องของ "จิตตปัญญา" ไม่ใช่ "จิตวิทยา" เรื่อง "มหาวิทยาลัย" ควรเป็น "มหาวิทยาลัย" ดูแนวคิดจากพระราชนิพนธ์เรื่องมหาชนกเกี่ยวกับ "มหาวิทยาลัย" วิทยา คือ ความรู้ วิชชาลัย คือ ปัญญาหรือความจริง การยึดมั่นในตัวตน เป็นคุกที่กักขังมนุษย์ เป็น อัตตา เป็นที่คับแคบ นำไปสู่การขัดแย้ง ขัดกับความจริงที่ไม่มีตัวตน เอกภพ คือ จุดเริ่มต้นทางวิทยาศาสตร์ แต่ธรรมชาติไม่มีเริ่มหรือสิ้นสุด เป็นลัทธิจะ สภาวะนิรันดร์ ความว่างไม่สามารถรู้ได้ด้วยความคิด แต่สัมผัสได้ เพราะความคิดเป็นสิ่งปรุงแต่ง ถูกอคติเป็นตัวบดบัง

มนุษย์มีวิวัฒนาการ บางขณะมนุษย์อยู่กับความเจียบ ความสงบ เรียกว่า ความศักดิ์สิทธิ์ เรียกว่าเทพ มนุษย์ให้การบูชา รู้ว่ามีอะไรที่เหนือกว่ามนุษย์ ประมาณ 3,000 ปีที่ผ่านมา มนุษย์มี ศาสนา มนุษย์มีปัญญาเข้าใจสภาพธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่เรียกชื่อต่างๆ God สภาวะนิรันดร์ รู้ว่าเมื่อ จิตสัมผัสจะเบาสบาย มนุษย์เริ่มรู้จัก จนกระทั่งในศาสนาพุทธ พระพุทธเจ้า เข้าใจอนัตตา คือความไม่มีตัวตน

สภาวะของการหลุดจากตัวตน ท่านเล่าถึงฝรั่งคนหนึ่งที่เกิด อยากฆ่าตัวตาย เพราะไม่สามารถอยู่กับตัวเองได้ "I cannot live with myself any longer." เขาได้ถูกคิดถึงความเป็น I เป็นสภาวะที่ทำให้ความเป็น I หลุด ทำให้เขามีความสุข เกิดความสุข จิตหลุดจากสภาวะหนึ่งไปสู่อีกสภาวะหนึ่ง instant happiness ความที่เขาอยากฆ่าตัวตายเป็นความทุกข์ ทุกข์ทำให้เกิดปัญญา การเข้าถึงความจริง ลัทธิจะ ความจริง เหนือตัวตน เป็นโลกุตรธรรม ธรรมะเหนือโลก ไม่ใช่บนโลก แต่เป็นธรรมที่เหนือตัวตน

จากการที่จิตสงบจากความคิด รู้อยู่กับปัจจุบัน ทางพุทธเรียกว่า สติ ท่านติช นัท ฮันห์ เรียกว่า "ปาฏิหาริย์แห่งการตื่นอยู่เสมอ" เปลี่ยนจากความคิดเป็นความรู้ หมอประเวศเล่าว่า มีเพื่อนคนหนึ่ง

เป็นหมอชาวอิตาลี บอกกับท่านว่าศาสนาเป็นเรื่องที่นำไปสู่ความรุนแรง เช่น สงครามครูเสด เขามองศาสนาในแง่ไม่ดี ซึ่งถ้าคนเห็นศาสนาว่านำไปสู่ความรุนแรง เป็นความเชื่อ ที่อันตราย เราต้องเชื่อมโยงให้เห็นว่าความคิดต่างหากทำให้เกิดสิ่งรุนแรงไม่ใช่ ศาสนา

กฎแห่งจะปลดปล่อยการยึดมั่นในตัวตนของเราต้องได้จากการทำให้สงบจากความคิด ร้อยอยู่กับปัจจุบัน อยู่กับธรรมชาติ มีศิลปะ มีเมตตา มีจิตอาสา ให้ความสำคัญกับชุมชน สนับสนุน สนทนา ใช้การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี โดยการกระทำทั้งหมดมีฐานรากจาก ศิล สมาธิ และปัญญา

สำหรับเรื่องของศิลปะและการงานทำให้เรามีความสุขเราต้องมีความเมตตา ท่านดาไลลามะ สอนให้เราดู ทุกข์ สุข ของตนเอง เวลาที่เราเมตตาเราจะมีความสุข เราดูจิต เกิดจิตตปัญญา คิดอย่างไรเรามีทุกข์ คิดอย่างไรเรามีสุข คนเรามีแรงจูงใจคือความสุข หัดดู กล่าวคือ "ดู" เป็นการรู้โดยไม่ต้องบังคับ เราจะไปข้างความสุขเอง ความหงุดหงิดรำคาญใจ จะหายไป ซึ่งมันคือความโกรธอ่อนๆ ถ้าเรามีความเมตตาเป็นเจ้าเรือน เมตตาเป็นบุญ ความเมตตา เป็นข้าศึกของความโกรธ โกรธไม่ดี ถ้าจะหายโกรธได้ต้องมีความเมตตา

การอาสาสมัครเป็นเมตตานำไปสู่การกระทำเป็นจิตที่หวังลงเคราะห์ช่วยเหลือสำหรับเรื่องของชุมชนเป็นการรวมตัวด้วยภราดรภาพเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง การร่วมคิด ร่วมทำการเห็นแก่ตัวจะน้อยลง เป็นจิตตปัญญาทำให้สำเร็จด้วยการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในสิ่งต่างๆ และสนับสนุนสนทนาเป็นการฟังอย่างลึกซึ้งนำไปสู่ปัญญาการพูดสวนกัน เป็นเหยื่อของกิเลส และความรุนแรง เป็นการเปิดพื้นที่ในหัวใจ เป็นการก้าวล่วงข้อจำกัด และเป็นปฎิหาริย์

การแก้ความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ความรุนแรงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหลายส่วนของโลกเรามีส่วนที่ทำให้เกิดความรุนแรงเราต้องเปิดพื้นที่ในหัวใจขึ้นใหม่เพื่อแก้ความขัดแย้ง บางปัญหา ดูเหมือนถึงทางตันแต่จะมีปฎิหาริย์เกิดขึ้น เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นให้ถือเป็นโอกาส ท่านพุทธทาสได้ให้คาถาที่จะทำให้ผ่านแรงเสียดทานต่างๆ 4 อย่าง ได้แก่ สุทธิ คือ ความบริสุทธิ์ ปัญญา เมตตา และขันติ คือ ความอดทน ปัญหาทุกอย่างเป็นอนิจจัง ในที่สุดจะหมดไปขันติเป็นธรรมอันยิ่งใหญ่ การแก้ความขัดแย้งใช้ขันติเป็นสันติวิธีถึงสาบสูญ

คานธีค้นพบเทียบกับรากฐานแบบพุทธคือ ศิล สมาธิ ปัญญา โดยเราต้องเปิดกว้างรวบรวมวิธีการแก้ปัญหาของทั่วโลกแล้วนำมาปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงความจริง ความงาม ความดี เป็นสิ่งสูงสุดอยู่ในที่เดียวกัน รวมทฤษฎีและการปฏิบัติ

หมอประเวศได้ตั้งคำถามว่า ทำไมมหาวิทยาลัยขาดการศึกษาที่ใช้ปัญญานำความรู้ ทั้งที่รู้ว่าสิ่งที่ดีทำอย่างไร และทำอย่างไรการปฏิรูปการศึกษาจะเข้าสู่คนทั้งหมด โดยเราต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่สอนให้ผู้เรียนมีความสุข ซึ่งการปฏิรูปการศึกษานี้ ทุกภาคส่วนต้องเข้ามา มีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องเข้าใจ สาธารณะต้องรู้เรื่อง จึงจะทำให้สังคมขับเคลื่อน โดยเราต้องเยียวยาตนเอง สังคม และโลก โดยใช้จิตตปัญญา

สรุปผลการประชุม

ประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย (ปอมท.)

ครั้งที่ 10/2552 วันที่ 12 ธันวาคม 2552

ณ โรงแรมเซนจูร์ปาร์ค กรุงเทพมหานคร

1. พังปรายพิเศษเรื่อง "ตำแหน่งทางวิชาการกับคุณภาพอุดมศึกษาไทย" โดย ศ.ดร.กนก วงศ์ตระหง่าน ที่ปรึกษาของ ปอมท.
2. รับทราบรายงานสถานะทางการเงินของฝ่ายการเงิน ณ วันที่ 12 ธันวาคม 2552 มียอดรวม 1,330,419.87 บาท
3. เห็นชอบในหลักการ (ร่าง) ธรรมนูญแห่งที่ประชุมสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย โดยให้เลขาธิการแก้ไข และเรียนให้สมาชิกทราบ
4. เห็นชอบในหลักการ (ร่าง) ระเบียบหลักเกณฑ์และแนวทางการคัดเลือก "อาจารย์ดีเด่นแห่งชาติ" ของที่ประชุม ปอมท. โดยให้เลขาธิการดำเนินการแก้ไขและแจ้งเวียนสมาชิก
5. รับทราบการดำเนินการเกี่ยวกับการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการและการะงานของผู้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ โดยให้เลขาธิการแก้ไข และนำเสนอที่ประชุมคราวต่อไป
6. รับทราบผลการเลือกตั้งกรรมการบริหาร ปอมท. ชุดใหม่ ซึ่งจะดำเนินการในปี 2553 ดังนี้
 - ประธาน ปอมท. ได้แก่ ผศ.ดร.นพพร ลิขิดานนท์
 - ประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
 - รองประธาน ปอมท. คนที่ 1 ได้แก่ ผศ.ดร.ประสิทธิ์ โนรี
 - ประธานสภาคณาจารย์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
 - รองประธาน ปอมท. คนที่ 2 ได้แก่ รศ.นสพ.กมลชัย ตรงวานิชนาม
 - ประธานสภา ข้าราชการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7. เห็นชอบให้การสนับสนุนงบประมาณจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเครือข่ายเจ้าหน้าที่งานสภาคณาจารย์ ครั้งที่ 3 ในเดือนมีนาคม 2553 ณ มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก

